

Lisabon přivítal historiky diskutující o roli armády v čase politických změn

16.9.2024 - | Vojenský historický ústav Praha

Kongres ICMH tradičně nabízí šanci demytizovat výklad dějin postavený čistě na národním základě. Hledání společných či rozdílných ploch mezi různými zeměmi potom přináší zajímavé podněty pro další výzkum. Potvrdilo se to i letos, kdy konferenci hostilo Portugalsko, které oslavuje padesáté výročí karafiátové revoluce. V dubnu 1974 se tamní společnost, vedená armádou, zbavila autoritářského režimu a následující generace tak mohly vyrůstat ve svobodě.

Úvodní slovo přednesl portugalský historik António José Telo, jenž představil specifickou roli armády v tamních dějinách, kdy se vojáci vícekrát stali nositeli politické změny. Připomněl, že v roce 1974 vyvrcholilo období, kdy armáda pod dojmem neúspěšných a náročných koloniálních válek (v africké Angole i jinde) usilovala o liberalizaci. Výsledkem byla změna režimu, která se setkala s minimálním odporem a nasměrovala zemi do evropských struktur a NATO. Na Tela potom v krátkém slavnostním projevu navázal portugalský ministr národní obrany Nuno Melo, jenž rovněž zdůraznil, že armáda je pevnou součástí místní identity.

Sever proti Jihu i japonské dějiny

Do samotného konferenčního jednání se zapojilo více než 180 účastníků z celého světa. Celkem zaznělo sedm desítek příspěvků. Tematicky, časově i geograficky široce rozkročená konference se zaměřovala na zlomové okamžiky národních (či mezinárodních) dějin. Americký historik (a bývalý vojenský právník) Frederic L. Borch hovořil o rekonstrukci Jihu po skončení americké občanské války (1861–1865) a obecně přitom konstatoval, že žádná armáda politickou obnovu netrénuje.

Nizozemský výzkumník Georg Frerks vyzdvihl, že konference je velmi aktuální, neboť počet politických převratů (v různé formě) v posledním období nejen v Africe narůstá. A právě armáda je logicky často jejich nástrojem. V asijském panelu se mimo jiné mluvilo o proměnách bezpečnostní politiky v Japonsku po druhé světové válce.

Armáda a sametová revoluce

Historici VHÚ Praha Prokop Tomek a Petr Janoušek se zaměřili na proměny související se sametovou revolucí v roce 1989. Tomek v příspěvku nazvaném „Submission of the communist army to the new democratic regime in Czechoslovakia“ pojednal o otázce transformace Československé lidové armády v armádu demokratického státu v období 1989–1990. Vyzdvihl rozdíl mezi oficiálním ideologickým obrazem a skutečným morálním stavem údajně komunistické armády. Janoušek ve vystoupení pojmenovaném „Eyes on the West! The transformation in the Czechoslovak military's foreign orientation 1989-1992“ shrnul výsledky i výzkumné problémy svého letitého bádání.

V dalších panelech si pozornost zaslouženě získal referát slovenských kolegů Miloslava Čaploviče a Mateje Medveckého s názvem „The Occupation of Czechoslovakia in 1968 – A Slovak Perspective“. Diskuse se rozproudila také o příspěvcích reflektujících dějiny německé armády ve 20. století nebo o vystoupení, které se trochu provokativně věnovalo tomu, proč v moderních nizozemských dějinách absentuje fenomén vojenských převratů.

Samotnou konferenci doprovodil i společenský program věnovaný nejen připomínce karafiátové revoluce, ale také dějinám portugalských námořních výprav, s čímž se pojí i tamní koloniální historie.

<https://www.vhu.cz/lisabon-privital-historiky-diskutujici-o-roli-armady-v-case-politickych-zmen>